

Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СТАНОВЛЕННЯ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Україна, що розвивається як самостійна, суверенна держава, активно розширює свої міжнародні зв'язки, використовуючи при цьому засоби і способи, регламентовані міжнародним правом. В свою чергу, міжнародне право можна визначити як особливу правову систему, що регулює міжнародні відносини між його суб'єктами за допомогою юридичних норм, що створюються шляхом фіксованої (договір) або мовчазної вираженої (звичай) домовленості між ними, які забезпечуються примусом, форми, характер та межі якого визначаються в міждержавних угодах.

Певний період історія розвитку міжнародного права зводилась до історії становлення і розвитку джерел міжнародного права. Цей факт є цілком обґрунтованим, адже зміна поглядів науковців на джерела ставала підставою зміни поглядів і на саме міжнародне право.

Перші звичаєві норми зароджувалися ще в період первіснообщинного ладу, до становлення державності. Поява ж міжнародного права в сучасному його розумінні як права міждержавного прямо пов'язано з процесами становлення державності.

На сьогоднішній час, немає єдиного загальновизнаного правового акту який б встановлював перелік джерел міжнародного права та давав чітке розуміння їх суті та змісту. При визначенні кола джерел слід також звернути увагу на статтю 38 Статуту Міжнародного Суду ООН де, як вважає ряд науковців, міститься перелік джерел міжнародного права, в якій виділяють основні, похідні та допоміжні джерела міжнародного права. В даному випадку до основних джерел зазвичай відносять договори, звичаї та загальні принципи права. До похідних, і рішення міжнародних організацій. Допоміжними джерелами вважають судові рішення та доктрини [1].

Звичаї, не оформляються певним актом у письмовому вигляді, а отже, їх досить тяжко встановити. Для цього використовують допоміжні засоби - судові рішення та доктрини, які в певних випадках сприяють встановленню звичайної норми, з'ясуванню окремих міжнародно-правових положень, міжнародно-правових позицій держав [5, с. 32].

Досліджуючи питання становлення та розвитку джерел міжнародного права встановлюється поступова зміна значущості для врегулювання міжнародних відносин окремих джерел, а саме міжнародного звичаю та міжнародного договору. Стародавній період розвитку міжнародного права характеризується значним впливом релігійних вірувань і переважна родб серед джерел має саме міжнародний звича й, який мав «казуїстичний» характер змінювався згодом на договірні норми. Договірні норми того часу регулювали конкретні, часто «моментні» відносини між сторонами, мали низький рівень систематизації. Переважно договірному врегулюванню притаманно вирішення конкретних міжнародних ситуацій, а саме встановлення кордонів, взаємна видача злочинців, вирішення воєнних чи політичних конфліктів, надання військової допомоги, установа режиму торгівлі, тощо. Середньовіччя характеризується збільшенням кількості міжнародних договорів та зростанням ролі міжнародного договору в якості основоположного джерела середньовічного міжнародного права. Період класичного міжнародного права формує і закріплює вже єдину систему договірної процедури для всіх двосторонніх міжнародних договорів. Саме в цей період міжнародно-правова практика і доктрина стали суттєвим підґрунтям для формування галузі захисту прав людини [3, с. 386-387].

Для сучасного періоду розвитку міжнародного права треба зазначити фіксується зростання значення впливу рішень міжнародних судових організацій в регулюванні різного роду міжнародних відносин, особливо це стосується рішень міжнародних судових установ у галузі захисту прав людини [4, с. 84]. На сьогодні, Європейський Суд з прав людини виносить рішення об'єктом яких були раніше питання інших галузей права. Саме для сучасного

періоду розвитку міжнародного права притаманним є те що поява великої кількості міжнародних організацій, які пов'язані саме з захистом прав людини, дітей, жінок, вразливих верств населення є ознакою актуальності цього питання та є дійсно проблемою, яка потребує вирішення та вироблення ефективних механізмів врегулювання як підтвердження головних завдань міжнародного права а саме забезпечення міжнародного правопорядку, міжнародної законності та мирного співіснування [2, с. 55]. Саме ХХІ ст. є періодом сталого розвитку інституту міжнародного захисту прав людини. Гуманність стає основним принципом-ідеєю сучасного міжнародного права, яка повинна вплинути перш за все на його джерела, функції, завдання та принципи. Тому з практичної точки зору зростає морально-політична, нормативна роль рішень міжнародних організацій, активне застосування норм «м'якого» права. Також слід зазначити зростання ролі судових рішень міжнародних судових установ, які на сьогодні мають вплив на розвиток сучасного міжнародного права в цілому, наприклад МС ООН зобов'язаний вирішувати спори на основі міжнародного права і застосовувати доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з проблем публічного права як допоміжного засобу для визначення правових норм.

Отже, закріплена норма Статуту Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй вказує, що перелік джерел міжнародного права, який був зафіксований в 1945 році, на сьогодні з практичної точки зору не є вичерпним. Встановлено, що є і інші засоби міжнародного права які мають значний вплив на розвиток ефективних механізмів врегулювання сучасних міжнародних відносин, а саме «м'яке» право, судові рішення, односторонні акти держав та рішення міжнародних організацій.

Джерела:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010

2. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожній; за ред. В. Г. Буткевича. К.: Либідь, 2002. 608 с.
3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права. – К.: Ліра-К, 2022. – 416 с.
4. Гавриленко О. А. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум / О. А. Гавриленко, Л. В. Новікова, Т. Л. Сироїд. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 676 с.
5. Історія міжнародних відносин: підруч. / І. В. Алексеєнко, А. Х. Маргулов, І. А. Єремєєва, М. В. Несправа.- Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020.- 228 с.

Моніч Богдан Сильвестрович

*аспірант кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА**

Стаття 55 Конституції України закріплює фундаментальний принцип судового захисту всіх порушених прав людини і громадянина, загальну норму, яка означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод (п.2.1 Рішення Конституційного Суду № 9-зп від 25.12.97 року).

Надання громадянам права на судовий захист порушених конституційних прав є невід'ємним елементом забезпечення принципу верховенства права, законності в державі.

Особливе місце у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина займає Конституційний Суд України, покликаний забезпечувати верховенство